

Betreft: Advies 34: Ongevraagd Advies Mantelzorg

Datum: 12-02-2022

Inleiding

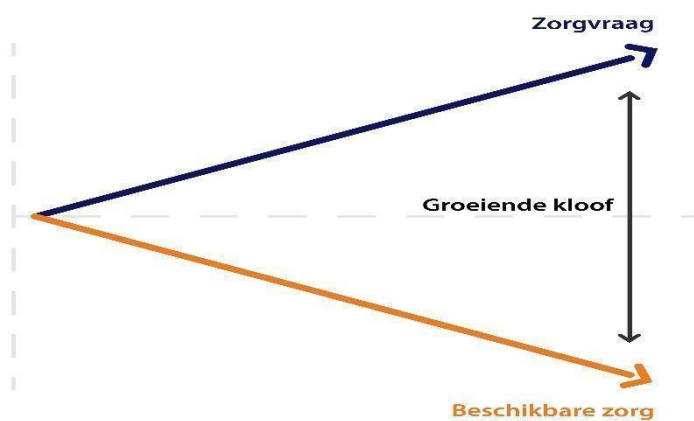
Mantelzorg neemt toe

In Nederland geven zo'n vijf miljoen mensen Mantelzorg. Zij dragen langdurig onbetaalde zorg voor een chronisch zieke, verstandelijk of lichamelijk gehandicapte of hulpbehoevende naaste: een partner, ouder, zorgintensief kind of kinderen of ander familielid, vriend of kennis.

Meestal geven Mantelzorgers zorg aan een naaste met een langdurige chronische ziekte maar het komt steeds meer voor dat zij te maken hebben met iemand met psychische of psychosociale problemen, zoals een depressie of angststoornis.

Het is aan de orde in de volle breedte van de samenleving. De concentratie ligt vooral bij 45 tot 65 jarigen maar wat onderbelicht blijft, is dat er een grote groep jongeren mantelzorgers is. Een bevolkingsgroep waar zorgen voor de naaste cultureel en religieus gebonden is, zijn inwoners met een migratieachtergrond.

Door het toenemend aantal ouderen en de toenemende druk op de zorg zal het aantal mantelzorgers de komende jaren sterk gaan toenemen.

Klein deel zichtbaar

Eigenlijk is maar een klein deel van de samenleving zichtbaar als Mantelzorgers. Wanneer we kijken naar de gemeente Waddinxveen, met een totaal aantal van 30.000 inwoners, zouden daar in verhouding ongeveer 3.000 personen mantelzorgers moeten zijn. Er zijn er nu zo'n 400 geregistreerd. Aangenomen mag worden dat deze 400 een topje van de ijsberg vormen.

Groepen mantelzorgers

Mantelzorg raakt iedereen. Mantelzorgers kun je qua bereik en passende ondersteuning niet over één kam scheren. Mantelzorgers die zelf ook zorgvrager zijn, werkenden, jongeren, mantelzorgers met een migrantenachtergrond of met GGZ problematiek (levenslang en levensbreed), enz.. Iedere groep vraagt om een eigen benadering.

Overnemen zorgtaken

Een trend van de laatste tijd is dat mantelzorgers ingezet worden voor zorgtaken die in principe gedaan moeten worden door de formele zorg, zoals thuiszorg en wijkverpleging. Omdat deze

organisaties door uitval van personeel de roosters niet meer sluitend krijgen, wordt een klemmend beroep gedaan op de mantelzorgers. Deze voelt zich daardoor onder druk gezet om problemen te voorkomen en handelingen te verrichten die horen tot de formele zorg.

Nieuwe WMO en initiatieven

In de nieuwe WMO staat dat de gemeentelijke overheid aandacht moet besteden aan de manier waarop mantelzorgers door de plaatselijke overheid ondersteund kunnen worden.

Vanuit de landelijke aanpak “Samen Sterk voor Mantelzorg” van VWS, VNG, ZN VNO, NCW en Mantelzorg.nl is het initiatief ontstaan om door middel van het Adviesteam Mantelzorg (ATM) gemeenten hierbij te ondersteunen. Met het Adviesteam Mantelzorg is contact geweest om na te gaan of er voor de PAR als adviesorgaan een rol hierin is weggelegd. Door de PAR is hierover nagedacht en na een grondige studie van de materie en afstemming met het ATM, heeft de PAR de conclusie getrokken zich in de probleemstelling te herkennen en graag over dit onderwerp een advies aan het college van de gemeente uit te willen brengen.

Door de PAR georganiseerde bijeenkomst

Om inzicht te krijgen in de rol die de gemeente op dit moment speelt, in de relatie tot de mantelzorgers, hoe de verbinding gezocht wordt en wat de wensen en behoeften van mantelzorgers zijn, heeft de PAR op 4 november 2021 een bijeenkomst belegd waar diverse organisaties uit de volle breedte van de samenleving aanwezig waren. Naast de organisaties waren er ook particulieren met ervaring als mantelzorger, nu of in het recente verleden, aanwezig.

In de gesprekken die de PAR op die avond heeft gevoerd kwam veel naar boven. Wat onder andere opviel is dat de vermoeidheid vaak toeslaat, men is vaak aangeslagen door de muren waar men tegenaan loopt, het onbegrip, het wantrouwen, de ambtelijke molen. Men trekt zich terug en heeft eerder angst om hulp te vragen dan dat men het gevoel heeft dat juist bij het zoeken naar hulp de oplossing in zicht is. Dat kan niet de bedoeling zijn.

Bijeenkomst leidt tot advies

De opbrengst van de gespreksavond en de vele gesprekken die daarvoor en daarna hebben plaatsgevonden, hebben bijgedragen aan dit advies.

Voor het schrijven van dit advies heeft de PAR zich bij laten staan door personen die op 4 november aanwezig waren en zich daarvoor beschikbaar hebben gesteld. Daarnaast is de opbrengst van 4 november getoetst bij diverse mantelzorgers uit Waddinxveen die niet aanwezig waren op die bewuste bijeenkomst.

Onderverdeling advies

Het advies is onderverdeeld in 4 onderwerpen:

1. Informatievoorziening en toegang tot regelingen;
2. Ondersteuningsaanbod en participatie;
3. Bejegening;
4. Beleidsterreinen.

1. INFORMATIEVOORZIENING EN TOEGANG TOT REGULINGEN

Wanneer uit de cijfers blijkt dat een in verhouding gering aantal Mantelzorgers de weg naar de gemeente hebben weten te vinden en zich hebben geregistreerd, kan geconcludeerd worden dat de gemeente Waddinxveen de overige Mantelzorgers blijkbaar niet weet te bereiken. Een deel van de Mantelzorgers zal daar geen behoefte aan hebben maar een groot deel wel, soms zonder dat zij zich daar zelf bewust van zijn. Vaak leven deze Mantelzorgers van dag tot dag, min of meer in een overlevingsstand. Deze groep bereiken moet dé uitdaging zijn voor de gemeente.

De PAR adviseert de gemeente het volgende:

Advies 1A: *Stel mensen (professionals en vrijwilligers), middelen en financiën (u krijgt jaarlijks een budget hiervoor van de overheid) beschikbaar. Investeer op preventieve wijze in Mantelzorg en zie in dat dit op termijn z'n vruchten zal afwerpen. Nu passende hulp bieden draagt eraan bij dat mantelzorgers hun informele zorgtaken langer kunnen volhouden wat een beroep op de gemeentelijke overheid of de door de zorgverzekeraar gefinancierde (langdurige en intensieve) zorg, uitstelt, vermindert en/of voorkomt. Mantelzorg dient altijd aanvullend te zijn op professionele zorg.*

Advies 1B: *Zet de middelen die aanwezig zijn: Wadwijzer, Inloopsprekuren, Bijeenkomsten, Media enzovoort in, om helder en op laagdrempelige wijze (taalgebruik) te communiceren dat de gemeente er voor mantelzorgers is en hen op maat wil ondersteunen (in praktische, sociaal/emotionele en financiële zin).*

Advies 1C: *Zet in op praktijkonderzoek onder mantelzorgers en ex mantelzorgers (breder dan nu bekend bij Palet Welzijn en onder de verschillende groepen mantelzorgers) welke vormen van informatievoorziening voor hen behulpzaam is, wat er wordt gemist, welke aanbevelingen zij hebben op dat vlak en waarom dat zo werkt voor hen. Onderzoek ook op dezelfde wijze hun ervaringen met de toegang tot reguleringen en inventariseer hun aanbevelingen, behoeften en wensen. Laat op basis van de uitkomsten het aanbod daarop ontwikkeld, versterkt, verbeterd en/of uitgebreid worden. Evalueer jaarlijks de resultaten op basis van inhoud, kwaliteit en kwantiteit.*

Advies 1D: *Zorg voor goede doorverwijsmogelijkheden (online en offline) en biedt de mogelijkheid van onafhankelijke cliëntondersteuning structureel en actief aan. Hierbij kunnen, naast de professional, ook ex mantelzorgers betrokken worden die ervaringsdeskundig zijn en goed kunnen aansluiten bij de situatie en hulpvraag van mantelzorgers. Dit op vrijwillige basis met een vrijwilligersvergoeding.*

Advies 1E: *Wanneer u als gemeente zelf bijeenkomsten voor Mantelzorgers organiseert of dit belegt bij de daarvoor gesubsidieerde uitvoeringsorganisatie, laat deze dan informatief en/of recreatief zijn. Met een positieve en uitnodigende invitatie en een helder doel met voorkeur voor een laagdrempelige, plezierige locatie. Mantelzorgers hebben over het algemeen weinig tijd en moeten de afweging maken waar zij wel of niet naartoe gaan. Voor hen is de vraag belangrijk: Wat levert een bijeenkomst/activiteit op?*

Advies 1F: *Organiseer naast fysieke bijeenkomsten ook mogelijkheden om digitaal contacten te hebben zodat de Mantelzorger het huis niet uit hoeft. Het moet voor de Mantelzorger duidelijk zijn waar hij of zij terecht kan voor zijn of haar vragen en weten dat dit één centrale plek is waar mensen aanwezig zijn die weten waar het over gaat, empathisch zijn en die naast hem of haar gaat staan om samen te zoeken naar de beste oplossing*

Advies 1G: *Voer Keukentafelgesprekken apart met de mantelzorger die vanuit de situatie waar hij/ zij elke dag in verkeert aan kan geven wat de zorgvraag van de naaste met zich meebrengt en wat nodig is om dat als mantelzorger duurzaam vol te kunnen houden. Belangrijk hierbij is dat de*

gespreksvoerder namens de gemeente voelt en ervaart hoe hoog de nood is en een empathisch en ter zake kundig gesprek voert.

Advies 1H: *Benader de hulpvraag op basis van de situatie van de mantelzorger op integrale wijze. Mantelzorg raakt alle leefgebieden in de samenleving: werk, vrije tijd, inkomen, zingeving, enz. Behalve wenselijk voor de mantelzorger ook kostenbesparend aan de achterkant door actief en voldoende in te zetten op het aanbod aan de voorkant*

Advies 1I: *Zorg voor een warme terugkoppeling en denk mee hoe men verder kan en waar men terecht kan wanneer een zorgvrager/mantelzorger, om welke reden dan ook niet voor een beschikking in aanmerking komt.*

Advies 1J: *Voorkom dat de mantelzorger van het kastje naar de muur wordt doorverwezen. Laat een casemanager of onafhankelijk cliëntondersteuner zich de vraag eigen maken en de zorgvrager begeleiden tot de vraag en het passende aanbod werkelijk is afgehandeld. Zorg ervoor dat vanaf het eerste contact één en dezelfde persoon gekoppeld wordt aan de zorgvrager en dat deze tot aan het afsluiten van de case dezelfde blijft. Zo kan er een vertrouwensband ontstaan en voelt de zorgvrager zich gekend.*

2. ONDERSTEUNINGSAANBOD EN PARTICIPATIE

Via Mantelzorg Centraal, onderdeel van Palet Welzijn worden contacten onderhouden met Mantelzorgers die in hun database als zodanig bekend zijn. Het is een plek waar men terecht kan voor vragen en waar men lotgenoten kan treffen en spreken zodat men niet het gevoel heeft er alleen voor te staan. Daarnaast bieden veel Waddinxveense verenigingen en geloofsgemeenschappen plaatsen van ontmoeting en concrete ondersteuning in de vorm van netwerken en diensten waardoor de informele zorg voor veel burgers wordt vergroot. Ook de professionele zorg is goed in Waddinxveen vertegenwoordigd. De gemeente kan met Palet Welzijn domein overstijgend hierin de rol van regisseur, trekker en verbinder zijn. Meer en beter samenwerken leidt tot een meer sluitende ketenaanpak en meer dekkend aanbod van formele en informele zorg- en dienstverlening zodat de witte vlekken zichtbaar worden en daar dan gericht geld en menskracht op kan worden ingezet.

Daarnaast moet er oog zijn voor groepen die weinig in beeld zijn. De PAR denkt hierbij bijvoorbeeld aan de jonge mantelzorgers die op een te jonge leeftijd al moeten mantelzorgen.

De PAR adviseert de gemeente:

Advies 2A: *Ga na in hoeverre de vorm van uw waardering voor mantelzorgers, een jaarlijkse waardebon aan hen die geregistreerd zijn, nog aansluit op de behoefte en gerelateerd is aan de situatie en ondersteuningsvraag. Wellicht is praktische en sociaal emotionele steun eerder nodig zoals onze buurgemeente Gouda doet.*

Advies 2B: *Stel ruimte beschikbaar waar men in een huiselijke sfeer met elkaar in contact kan komen om ervaringen te delen en te praten met mensen die in dezelfde situatie zitten, zodat er herkenbaarheid is en men elkaar adviezen kan geven. Het faciliteren daarin door de gemeente zorgt dat de vraag van mantelzorgers besproken wordt, gedeeld en door onderlinge afstemming kan worden beantwoord.*

Advies 2C: *Onderzoek mogelijkheden om passende vormen van Respijtzorg aan te bieden zodat de Mantelzorger even afstand kan nemen en tot rust kan komen en op adem kan komen. Ook dit punt kan meegenomen worden als vraag in een gedegen onderzoek onder mantelzorgers zoals eerder*

geadviseerd. Onderzoek en benut hierbij mogelijkheden zoals activiteitencentra, vervangende mantelzorg door vrijwilligers, arbeidsmatige dagbesteding enzovoort.

Advies 2D: *Ga de mogelijkheid na over een 24 uren bereikbaarheid zodat men niet hoeft te wachten bij een acuut probleem. Collega gemeenten subsidiëren bijvoorbeeld het aanbod van de welzijnsorganisatie in de vorm van een Mantelfoon, één centraal telefoonnummer waar mantelzorgers 24/7 terecht kunnen voor al hun vragen. Meer informatie hierover kunt u vinden op de website <https://mantelfoon.nl/>.*

Advies 2E: *Besteed in preventieve zin aandacht aan de psychische gezondheid van jonge mantelzorgers. Daarbij is het belangrijk dat jonge mantelzorgers in het zicht komen en blijven. Via de sociale media, maar ook met behulp van andere communicatiekanalen, kun je in contact komen met jongeren. Onderwijs en jeugdwelzijn zijn ongetwijfeld belangrijk vindplaatsen om deze jongeren te bereiken.*

Advies 2F: *Pak als de gemeente de rol van regisseur, trekker en verbinder zowel binnen het domein van zorg en welzijn en domein overstijgend waarbij gedacht kan worden aan de eerste lijn, het bedrijfsleven, de woningcorporatie, het onderwijs, het Groene Hart Ziekenhuis, de verpleging, de verzorging en thuiszorg, welzijn, verenigingen en geloofsgemeenschappen.*

Advies 2G: *Zet bijvoorbeeld een jaar lang in samenwerking met het bedrijfsleven en het sociaal/maatschappelijk veld een bewustwordingscampagne op, om meer bekendheid te geven aan Mantelzorg in het algemeen.*

3. BEJEGENING

Communicatie met Mantelzorgers kent naast de richting van gemeente naar mantelzorgers ook die van mantelzorgers naar gemeente. De PAR ontvangt signalen die erop wijzen dat dié Mantelzorgers, die wel de weg weten te vinden naar de gemeente om daar aan te kloppen met hun hulpvraag, in veel van de gevallen geen gehoor vinden. Vanuit onderzoek blijkt dat mantelzorgers grotendeels vraag verleggen zijn en vaak over een drempel moeten stappen voordat er om hulp gevraagd wordt. Dit leidt onnodig tot situaties van overbelasting waarbij alsnog extra professionele zorg ingezet moet worden. Om de drempel te verlagen is behoefte aan een gemeente die naast de aanvrager staat en niet er tegenover. Om de aanvraag goed te kunnen beoordelen is het belangrijk een goede inschatting te maken van de situatie en op basis van vertrouwen samen met de mantelzorgers te zoeken naar de beste oplossingen. En de beste oplossing betekent lang niet altijd de inzet van veel en/of extra geld. Professionele inzet kenmerkt zich ook door een empathische houding in een zakelijke context.

De PAR adviseert:

Advies 3A: *Zorg voor een laagdrempelig contact waar daadwerkelijk meegedacht wordt, oprechte aandacht is voor de situatie en acties adequaat uitgezet worden, en wijs op de mogelijkheid om een onafhankelijke cliëntondersteuner aan te laten sluiten om de persoon bij te staan.*

Advies 3B: *Zorg voor een goede samenwerking binnen het Sociaal team waar men goed op elkaar is ingespeeld en van waaruit een klantvriendelijke bejegening plaatsvindt.*

Advies 3C: *Zorg voor een respectvolle en klantvriendelijke afhandeling wanneer een aanvraag wordt afgewezen of na beëindiging van de zorgvraag.*

Advies 3D: *Laat de informatie wanneer deze op papier of digitaal beschikbaar is duidelijk en helder zijn. Verplaats u in degene die dit moet lezen en wellicht niet altijd de taal goed machtig is.*

Advies 3E: *Voorkom, bij het opnieuw beoordelen van de zorgvraag in verband met bijvoorbeeld verlenging, dat men opnieuw de ambtelijke molen in moet. Wanneer de situatie onveranderd is, kan men terugvallen op de informatie die bekend is en reeds vastligt. Daarmee wordt onnodige energie van de aanvrager maar ook van uw organisatie voorkomen.*

4. BELEIDSTERREINEN

Het ondersteunen van mantelzorgers is meer dan de beleidsterreinen van zorg en welzijn en werk en inkomen. Het raakt ook jeugd en onderwijs en zelfs ruimtelijke ordening. Mantelzorg zal de komende jaren een steeds belangrijke rol spelen in onze Waddinxveense samenleving. Dat betekent bijvoorbeeld dat bij de inrichting van onze huidige en te bouwen wijken, de woonvormen en voorzieningen die gericht zijn op mantelzorg een vertrekpunt zijn in welk plan dan ook.

De PAR adviseert:

Advies 4A: *Zorg voor voldoende mantelzorgwoningen door deze een plaats te geven in huidige en nieuw te bouwen wijken.*

Advies 4B: *Faciliteer het realiseren van woonvoorzieningen die gericht zijn op mantelzorg maximaal zowel in het verstrekken van vergunningen als in de gemeentelijke belastingen door bijvoorbeeld tegemoet te komen in de WOZ-waarde van een mantelzorgwoning.*

Advies 4C: *Realiseer in planvorming, door gemeente en projectontwikkelaar van nieuw en verbouw, voorzieningen die direct en indirect mantelzorg ondersteunen maar ook positioneren en stimuleren. Denk in het laatste geval aan plaatsen in wijken waar burgers elkaar ontmoeten en mantelzorg zichtbaar wordt en ondersteuning kan worden gegeven.*

Advies 4D: *Zorg als regisseur, trekker en verbinder dat mantelzorg in planvorming een vertrekpunt is.*

Tot slot

De PAR heeft met dit advies een reëel beeld geschetst van wat er in de samenleving, in uw en onze gemeente leeft. Vanuit gesprekken zijn ervaringen en opmerkingen verzameld die als input hebben gediend voor dit advies.

De volgende organisaties / particulieren hebben bijgedragen aan dit advies:

- Politieke partijen
- Onderwijs
- Diaconaat
- Maatschappelijk werk
- Palet Welzijn
- Participatie Adviesraad
- Mantelzorgers
- Praktijkverpleegkundigen
- Vrijwilligerswerk
- Jongerenwerk
- Vierstroom

We realiseren ons dat er veel informatie op u afkomt en dat er in dit advies veel van u wordt gevraagd. Daarom doen wij u de handreiking de volgende punten naar voren te halen die naar onze mening als prioriteit opgepakt dienen te worden:

1. Zoek contact en verbinding met de Mantelzorger en ga in gesprek.
2. Pak als de gemeente de rol van regisseur, trekker en verbinder, zowel binnen het domein van zorg en welzijn als domein overstijgend.
3. Zorg voor goede doorverwijsmogelijkheden (online en offline) en biedt de mogelijkheid van onafhankelijke cliëntondersteuning structureel en actief aan.

Ons advies kan als een nadere invulling van een deel van het beleidskader sociaal domein worden beschouwd, waarover wij in maart 2019 advies hebben uitgebracht. In de raadsvergadering van 13 november van dat jaar is bij de behandeling van het beleidskader een motie aangenomen over mantelzorg. Wij hebben bij het opstellen van dit advies afstemming gezocht met de gemeente. Dat heeft niet tot nadere concrete stappen geleid.

Vanzelfsprekend zijn wij als Participatie Adviesraad graag bereid met u in gesprek te gaan om dit advies nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Aad van Holsteijn,

Voorzitter PAR

www.par-waddinxveen.nl